

УДК 2-18

А. І. Мельник,
кандидат медичних наук

КОНЦЕПЦІЯ РЕІНКАРНАЦІЇ У СВІТЛІ ХРИСТІЯНСЬКОГО СВІТОГЛЯДУ

Стаття присвячена питанням ставлення до факту поширення ідей концепції реінкарнації, властивих релігіям Сходу, на теренах християнізованого суспільства країн Заходу, яке дотримується концепції зародження нової душі в кожному конкретному випадку народження людини. Прихильники концепції реінкарнації наводять аргументи «за», покладаючись на результати досліджень, отриманих за допомогою методу аналізу спогадів дітей і методу гіпнотичної регресії, які доводять факт існування у піддослідних спогадів про минулі життя і приймають їх за доказ істинності феномену реінкарнації. Противники концепції реінкарнації наводять стільки ж аргументів «проти», покладаючись на результати медіумічних досліджень, а також доводячи необґрунтованість значної частини аргументів прихильників реінкарнації.

У ролі альтернативної гіпотези автором пропонується феномен симбіозу людини і трансцендентної істоти, який допускає можливість, а не обов'язковість, вселення (інкарнацію, реінкарнацію) трансцендентної істоти (дух людини, істинне Я, демонічна істота та ін.) і подальше їхнє співіснування (симбіоз) у вигляді «мутуалізму» (обопільно вигідний вид симбіозу) або «паразитизму» (відносини, що вигідні одному симбіоту за рахунок іншого). Вони можуть проявлятися як у вигляді спогадів про минулі життя, так і у вигляді клінічних симптомів одержимості, і можуть бути підтверджені фактами випадкових спостережень або результатами планових досліджень за допомогою апробованих методик.

Ключові слова: людина, душа, дух, істинне Я, трансцендентна істота, реінкарнація, метемпсихоз, одержимість, монотеїзм, креаціонізм, традиціонізм, симбіоз, гіпнотична регресія.

The Concept of Reincarnation In The Light Of Christian Worldview

The article is dedicated to the question of facts expansion of the reincarnation concept idea peculiar to the East religions on territory of Christian society of Western countries which adhere to the concept of re-birth of a new soul in each case the birth of a human.

Followers of the reincarnation concept are arguing for «pro», relying on research results obtained using the method of analysis memories of children and hypnotic regression method, which prove the existence of the subjects of memories of past lives and take them for proof of the truth of a phenomenon reincarnation. The

opponents of the reincarnation concept cite the same quantity of arguments «con», relying on results of mediumship research and deduce the baseless arguments of the reincarnation supporters.

As an alternative hypothesis the author proposed phenomenon of symbiosis of human and a transcendent creature, which allows the possibility, but not the obligation, indwelling (incarnation, reincarnation) with a transcendent creature (human spirit, my alter ego, demonic creature and etc.) and further their coexistence (symbiosis) as a «mutualism» (mutually beneficial symbiosis type) or «parasitism» (relations which are favourable for one symbiont over the other).

It could be shown in the form of memories of past lives, as well as clinical symptoms of obsession, and could be confirmed by facts random observations or by results of the planned studies using proven methods.

Key words: *human, souls, spirit, alter ego, transcendent creature, reincarnation, metempsychosis, obsession, monotheism, creationism, traducionizm, symbiosis, hypnotic regression.*

Дослідним шляхом уже встановлено факт «збереження свідомості людини після біологічної смерті» [14], тобто існування певної субстанції, яка репрезентує особистість людини й названа у різних філософсько-релігійних джерелах як «дух» або «душа» (екзегетика, богослов'я), «Божа іскра» або «елементер» (теософія), «істинне Я» (індуїзм, буддизм) тощо.

Походження «душі» предтавників тваринного світу й людини односторонньо обумовлені у першій главі книги Буття. Однак стосовно походження «духу» кожної новонародженої дитини і його статусу в природі людини як душі живої впродовж тисячоліть співіснують два основних концептуальних підходи.

Один із них постулюється на гіпотезі зародження душі, складовою якої є і дух, одночасно із зародженням тіла й одноразового проходження ними шляху земного співжиття до невідвортної смерті фізичного тіла та продовження існування духу до всезагального воскресіння: «Померлі твої оживуть, воскресне й моє мертве тіло, тому пробудіться й співайте, ви мешканці пороку, бо роса Твоя це роса зцілень, і земля викине мертвих!» (Ісаїя 26:19). Цю концепцію, прийнявши за догму, сповідують майже усі гілки християнства.

Інша концепція базується на феномені реінкарнації. Для досягнення кінцевої мети еволюції «істинного Я», вчення передбачає необхідність багаторазових циклів вселення «Я» у новонароджене тіло й сумісне проходження ними життєвого шляху за причинно-наслідковими законами карми, які іконографічно укладені у вигляді колеса сансари. Ці закони в деталях відпрацьовані ще древніми мислителями Індії і домінують у сучасному буддизмі, індуїзмі та інших релігіях Сходу.

Таке довготривале співіснування двох вземовиключних одна одну концепцій наводить на думку, що, більш за все, раціональне зерно істини є у кожній із них і, водночас, ні в одній із них не вистачає достатньо аргументів, щоб стати загально визнаною. Хоча В.М.Запорожець, проаналізувавши підбірку результатів різних дослідників, зробив висновок, що «посмертна доля залежить від кредо померлого, і, таким чином, виявляться реальними і безперервний, і циклічний шляхи еволюції» [5, с. 272].

Однак ідеї концепції реінкарнації останнім часом стали поширюватись і на країни Європи й Америки, як, наприклад, у вигляді релігії нового століття – «Нью Ейдж» (англ. New Age – нова ера) [4, с. 1]. Ці ідеї з наростаючою інтенсивністю розкручуються у засобах масової інформації, періодично підживлюються авторськими публікаціями та наглядними відеоматеріалами з подібної тематики, не говорячи уже про рейди проповідників релігій Сходу. Тому актуальним постає питання пошуку раціонального зерна істини стосовно природи «духу» («Я», «Его») людини (у Біблії терміни «дух» і «душа» часто замінюють один одного).

Уперше ідея реінкарнації з'являється у Діодора Сицилійського (I ст. до н.е.), потім у Галена (131–217) і в Олександра Афродісійського (кінець II – початок III ст. н.е.). У різних релігійних, філософських і культурних течіях вона проходить через століття. Однак саме Індія стала країною, в якій ідея реінкарнації розробляється з глибокою релігійно-філософською ретельністю. Тому для прихильників східних віровчень поняттю «реінкарнація» альтернативи не існує. Вони визнають, що це вчення логічне й справедливе – із нього витікає, що благочестива, високоморальна поведінка дозволяє індивіду прогресувати із життя в життя, випробовуючи кожен раз поступове поліпшення умов народження й обставин життя.

Даосизм зберіг документи, в одному з яких стверджується, що: «Народження не є початком, також як і смерть – кінцем. Існує безмежне буття; існує продовження без початку, буття поза простором. Безперервність без початку в часі» («Чжуан-цзи», IV століття до н. е.).

Серед давньогрецьких філософів, які самі вірили в переселення душ і вчили цій доктрині інших, були Піфагор, Емпедокл, Сократ, Платон, Плутарх, Плотін, неоплатоніки і неопіфагорійці.

Феномен переселення душ докладно описується в діалогах Платона. Суть його гіпотези в тому, що чиста душа з небес (світу більш високої реальності), ваблена чуттєвим бажанням, спускається на землю й зодягається у фізичне тіло. Спочатку душа, що спустилася в цей

світ, народжується в образі людини, вищим із яких є образ філософа, спрямований до високого знання. Після того, як знання філософа досягають досконалості, душа може повернутися на «небесну батьківщину». Якщо ж філософ заплутався у матеріальних бажаннях і деградує, то душа його у своєму прийдешньому втіленні народжується в образі тварини. Платон писав у книзі «Федр», що «в наступному житті ненажери й п'яниці можуть стати ослами, неприборкані й несправедливі люди можуть народитися вовками і яструбами, а ті, хто сліпо слідує умовностям, найімовірніше стануть бджолами й мурахами. Після закінчення певного часу, душа, у процесі духовної еволюції, знову повертається в людську форму й отримує ще одну можливість знайти свободу» [13, с. 249].

Теософія такі поняття, як реінкарнація, карма й духовна еволюція заклала в основу своєї доктрини, в якій первинна людська душа розглядається чистою і з великим духовним потенціалом. Субстанція, що перевтілюється, виражає собою ту частину індивіда, яка спочатку належить до безформних і нематеріальних світів, які перебувають поза часом. Коли безформна сутність живої істоти починає процес інкарнації, вона притягує до себе емоційні, мисленнєві й кармічні образи та формує на їх основі особистість. Феномен реінкарнації виступає в ролі процесу, за допомогою якого душа поступово розкриває цей свій духовний потенціал у світі форм і усвідомлює свою справжню природу [2, с. 705].

Дослідники історії реінкарнації часто посилаються на вчення грецького християнського теолога й філософа Орігена про передіснування душі, як на факт визнання ранніми християнами феномену реінкарнації. Але доктрина Орігена про передіснування людських душ помітно відрізняється від традиційного розуміння реінкарнації в індуїзмі, буддизмі або платонізмі. Згідно з вченням Орігена, душі не втілюються у тварин або рослини – вони просуваються шляхом удосконалення, приймаючи все більш і більш «просвітлені» тіла в людських формах життя. Оріген стверджував, що занепалі душі реінкарнуються в тілах ангелів, у людських тілах на землі або в більш нижчих, демонічних формах життя, поступово проходячи низку перевтілень на умовних «щаблях ієрархій» розумних істот. У своїй ранній книзі «Про засади» (230 р.) Оріген це вчення викладає так: «Вмираючі тут звичайною смертю розподіляються на підставі справ, скоєних тут, так що визнані гідними так званої пекельної країни отримують різні місця, відповідно до своїх гріхів. Також, може бути, і ті, які, так би мовити, вмирають там (на небі), спускаються в це пекло, визнані гідними мешкати в різних, кращих чи гірших оселях на всьому

земному просторі й народитися від таких чи інших батьків, – так що ізраїльтянин може коли-небудь потрапити в число скіфів, а єгиптянин – перейти в Юдею» [12, с. 3]. Але уже в наступних своїх творах («Тлумачення на Послання до римлян» (бл. 243 р), «Тлумачення на Євангелія від Матвія» (249 р), книга «Проти Цельса» (249 р.) Оріген виступає з різкою критикою доктрини реінкарнації.

Феномен реінкарнації заклали, як теоретичну основу свого вчення, представники альтернативного релігійного руху «Нью Ейдж», для яких одним із моментів є спогади минулих життів душі в тілі та використання досвіду, отриманого в попередніх втіленнях, для вирішення проблем життя сучасного. «Для ньоейджера пов'язані між собою колишні життя і розкриття «внутрішнього Я»: для того щоб розкрити своє «внутрішнє Я», потрібно увійти в контакт із колишніми життями, а для цього треба навчитися користуватися візуалізацією. Усі ці елементи тісно пов'язані між собою» [4, с. 8].

Ідея переселення душ продовжує сприйматися кількома маргінальними християнськими групами, до яких належать «Християнське товариство», «Ліберальна католицька Церква», «Церква єдності», «Товариство розенкрейцерів» та інші спільноти, прихильні до гностичних, теософських і містичних ідей.

Аргументи «за» і «проти» концепції реінкарнації. На думку Роберта Морея, прихильники цієї концепції висувають наступні докази, які можуть забезпечити істинність феномена реінкарнації [9]:

- реінкарнація вирішує проблему зла й відповідає на питання: чому одні люди народжуються в багатство, а інші – в злидні; що визначає рівень інтелекту людей; як пояснити нерівність, несправедливість і страждання;
- велика кількість свідків та повідомлень про цей феномен роблять концепцію реінкарнації ймовірною, а підозру про шахрайство безпідставною;
- відповідність інформації про попередню інкарнацію архівним записам роблять концепцію істинною;
- реінкарнація була первісною вірою іудеїв й есеїв у ранній християнській церкві;
- доктрині реінкарнації є свідчення в Біблії: Іоанн Хреститель був перевтіленням пророка Іллі (Мф. 11:14; Мк. 8:11-13); Мелхиседек був попередньою реінкарнацією Ісуса (Євр. 7:2-3); Ісус говорив про перевтілення, коли сказав Никодиму, що тому належить «народитися згори» (Ін. 3:3); апостоли зверталися до закону карми, щоб пояснити народження сліпого (Ін. 9:2).

Наведені вище аргументи на користь феномену реінкарнації Роберт Морей тут же спробував спростувати, а на завершення зробив наступний висновок: «Виникають серйозні сумніви з приводу інтелектуальної спроможності теорії реінкарнації. Вона не пояснює світ, в якому ми живемо. Вона спустошливо діє на мораль. Аргументи на її користь були досліджені й визнані непереконливими» [9].

Професор богослов'я диякон Андрій Кураєв у книзі «Хто послав Блаватську?» [6, р. 9] зробив ревізію теософського вчення від його витоків, що ведуть у стародавній Єгипет, Вавилон та Індію, до сучасних поглядів Реріхів і їхніх послідовників, і переконливо доводить їхню неспроможність у висвітленні питання реінкарнації та карми, указуючи на неодноразові факти вільного трактування першоджерел, що приводило до помилкових суджень.

У наступній книзі «Куди іде душа. Раннє християнство і переселення душ» [7] диякон А. Кураєв, відстоюючи позиції християнства, дає обгрунтовані відповіді на чисельні запитання на зразок: «Чи правда, що Христос вчив про «карму» і про переселення душ? Чи правда, що найбільш духовні із стародавніх християн вірили в те ж саме, у що вірять нинішні окультисти й «езотерики», реріховці й теософи? Чи правда, що пізніша церква забула основи вчення Христа й змінила своє віровчення? Які доказ наводять сучасні християни при обгрунтуванні своєї незгоди з «діагностикою карми?».

Одночасно А. Кураєв наочно доводить, що уявлення про смерть на Далекому Сході взагалі не передбачає повторного вселення душі в нове тіло на землі. «Так, – пише А. Кураєв, – в «Книзі мертвих» є глави з назвами, які так радують серця прихильників реінкарнацій: «Глава про перевтілення в лотос», «Глава про перевтілення в правителя верховних принців», «Глава про перевтілення в божественного сокола» і т.п. Але в них не йдеться про те, що людина народжується в новому тілі, знову повернувшись в земний світ. Ні, це заклинання, які запевняють духів, богів і демонів у тому, що померла людина перетворилася в одного з богів, що вона стала обоготворена, що її потрібно прийняти, як свого, в царстві вічності. Це формули нової ідентичності людини, яку вона знаходить, (сподівається набути) в світі богів. Але це не вираження надії на те, що для душі з'явиться нове тіло на землі, відмінне від того, яке перетворено в мумію. <...> Тобто тварини, що згадуються в цих заклинаннях, не є звичайними мешканцями зоосаду, а представлені тотемними символами божеств і їхньої сили. Побачити тут замість надії на облачення вищою божественною міццю втілення душі в нижче і немічне тваринне тіло – означає нав'язати містичному тексту відверто профанний зміст» [7, гл. 1, р. А].

Академічна наука настійливо продовжує стверджувати, що «не існує жодного достовірного наукового підтвердження існування феномена реінкарнації» [17, с. 501], а на думку Національного наукового фонду США, «віра в існування реінкарнації є однією з найбільш поширених серед американців псевдонаукових помилок» [18].

Експериментальні методи дослідження феномену реінкарнації і їх результати. Вивченням феномену реінкарнації доволі часто намагалися займатися психіатри, психологи й парапсихологи. Однак системне вивчення цього питання так і не було проведене. З метою встановлення правдивості наведених фактів, що свідчать на користь гіпотези про переселення душ або ж, навпаки, спростовують її, дослідники використовували два найбільш доступних і науково обґрунтованих методи дослідження: метод аналізу спогадів дітей і метод гіпнотичної регресії.

Метод аналізу спогадів дітей. Дослідники проводили опитування маленьких дітей, які стверджували, що пам'ятають своє попереднє життя, описуючи події та людей, яких вони знали в тому житті. Як правило, дитина починає говорити про ці спогади у віці трьох років і втрачає їх після семи-восьми років. У деяких випадках спогади підтверджуються фактичними людьми і подіями.

Дослідженням випадків перевтілення за спогадами дітей займався канадсько-американський психіатр Ян Стівенсон. Кількість описаних Стівенсоном випадків перевищує дві тисячі. Сам автор стверджував, що приймалися до уваги тільки ті випадки, коли зміст спогадів міг бути документально підтвердженим. «У багатьох випадках вдавалося знайти документальні докази, що стосувалися минулих життів: підтвердити імена родичів, опис місця проживання, інші подробиці, які вдавалось перевірити. Також намагалися зіставляти різні вроджені дефекти і родимі плями у обстежуваних дітей із даними про пошкодження, шрами, вади і рани на тілах тих, хто був визнаний їх попередньою реінкарнацією» [16, с. 107].

Однак критичний аналіз деяких випадків, наведених самим же Яном Стівенсоном, привів до негативного сприйняття усіх результатів дослідження. А у довершення набула розголосу історія Едуарда Рейела, який стверджував, що жив у XVII столітті в одному з графств Англії під ім'ям Джона Флетчера, був фермером, мав двох дітей і т.д. Ян Стівенсон сприйняв інформацію Рейела за достовірну й спонукав його навіть написати книгу про своє минуле життя, однак перевірка за парафіяльними книгами народжень і смертей не підтвердила «спогадів».

Метод гіпнотичної регресії. Людська пам'ять має дивовижну властивість функціонувати як цифрова відеокамера, записуючи всю ін-

формацію, що потрапляє в кадр. Свідомо людина може й не пам'ятати дрібних деталей повсякденного життя, як наприклад: яка їжа була на сніданок декілька місяців тому, у який одяг була зодягнена в кінці минулого тижня і т.п. Але підсвідомість фіксує всі подібні моменти і, за необхідності, їх можна відновити з допомогою методів гіпнозу.

Метод гіпнотичної регресії відрізняється від сценічного гіпнозу тим, що за допомогою певних методик людину спонукають до перегляду свого життя у зворотному напрямку і, проминувши момент народження, проникнути в спогади про минуле життя душі людини. Перевага методу дослідження полягає в тому, що будь-хто може скористатись цією можливістю отримання своїх спогадів, достатньо тільки звернутись до кваліфікованого фахівця. Метод гіпнотичної регресії дозволяє також виявити в окремих індивідів неодноразовість факту реінкарнації.

Американський психотерапевт Реймонд Моуді, використовуючи метод гіпнотичної регресії, зібрав серію унікальних прикладів, у яких підтверджується достовірність спогадів задіяних у досліді людей. У одному з наведених прикладів Р. Моуді «Доктор Пауль Хансен (Колорадо, США) побачив себе під час досліду французьким дворянином на ім'я Антуан де Пуаро, який жив у своєму маєтку під Віші з дружиною і двома дітьми в 1600 році. Пізніше Хансен відвідав Францію і переконався, що історія повністю збіглася з його регресивними спогадами» [10, с. 10].

Майкл Ньютон (доктор філософії, дипломований гіпнотерапевт вищої категорії в Каліфорнії, а також член Американської Асоціації психологів-консультантів) за допомогою гіпнотичної регресії виявив, що пацієнтів можна вводити і в проміжний період між теперішнім і минулими життями. Цю обставину М. Ньютон наводить, як доказ існування безсмертної душі в період між втіленнями на Землі, що сприяє неперервності багатоциклічної еволюції «істинного Я», тобто «...є логіка в концепції, згідно з якою ми не були створені випадково, просто для боротьби за існування, і що ми дійсно діємо всередині вселенської системи, яка управляє фізичною трансформацією нашого «Я» з якихось особливих причин. Я вважаю, що це голос нашої душі говорить нам, що ми дійсно маємо особистісну сутність, яка не схильна до смерті» [11, с. 193].

Метод медіумічної комунікації. Атеїст В.М. Запорожець, професор ВНДІ з Геофізичних методів розвідки нафти і газу, доктор технічних наук, після передчасної смерті дружини, бажаючи встановити зв'язок із нею, зацікавився методами зв'язку із загробним світом. Підшуковуючи доступний і надійний метод комунікації із потойбіччям,

він зібрав за цією тематикою також результати експериментальних досліджень 117 робіт різних авторів. У процесі статистичної обробки, розділивши їх на «позитивні» і «негативні» відносно до феномену реінкарнації, професор встановив, що «кількість позитивних оцінок майже вдвічі перевищує число негативних», але якщо залишити результати, що базуються на медіумічних дослідженнях, «то числа позитивних і негативних оцінок зрівняються» [5, с. 270].

У процесі власних досліджень В.М.Запорожець розробив оригінальну методику медіумічної комунікації, яка дає можливість відтворення результатів експерименту іншими дослідниками або повторними дослідженнями. Однак, провівши власні дослідження, професор не виявив ніяких ознак феномену реінкарнації. Він пояснює це тим, що отримані результати медіумічного зв'язку, зазвичай, охоплюють лише найближчі етапи життя душі людини після «переходу» і вони не можуть репрезентувати віддалені періоди буття душі в потойбіччі. «Про неї не говорили душі-співбесідники, хоча були випадки зв'язку з душами потойбіччя, які перейшли туди досить давно (десятки років) і, тим не менш, благополучно перебували в цьому світі, не збираючись його залишати. Таким чином, для медіумізму дискусія про реальність реінкарнації – це боротьба думок, яка не має прямого практичного значення» [5, с. 272].

Оцінка результатів досліджень. Дослідження психіатра Яна Стівенсона цінні тим, що базуються на аналізі спогадів великої кількості дітей, задіяних у досліді, і тим, що достовірність спогадів була підтверджена фактичними результатами перевірки. Однак ці результати можуть достовірно підтверджувати тільки факт і правдивість спогадів дітей, не враховуючи при цьому механізмів, якими ці спогади могли датися дітям, а їх може бути декілька. Тобто, у даному методі дослідження не виключається можливість дистантного впливу сторонньою істотою або навіть тимчасовою одержимості дитини духом раніше померлої людини, яка тяжіє спогадами про земне життя, або старається через свідомість дитини, з недостатньо стійкою іще психікою, повідомити якусь важливу інформацію. Адже відомо, що з віком, коли свідомість дитини сягає певного ступеня розвитку, «спогади» припиняються і впродовж життя більше не відновлюються.

До недоліків самого методу дослідження спогадів дітей, надто значимих при статистичній обробці результатів, є те, що дітей того ж віку, у яких не виявлено спогадів про минуле життя, не можна відносити до контрольної групи з тієї причини, що відсутність спогадів про минуле життя ще не є доказом його відсутності, а так само і факту реінкарнації.

Метод гіпнотичної регресії, в наведеному авторами варіанті, також не виключає можливості отримання «спогадів» від духів раніше померлих людей, якими тимчасово чи постійно були одержимі учасники експерименту.

Також метод гіпнотичної регресії, у деяких деталях, відтворює медіумічний сеанс комунікації із мешканцями загробного світу. Тобто гіпнотизер, сам того не зауважуючи, може стати сенситивом, а пацієнт почне виконувати роль посередника (медіума), через якого можливе налагодження вербальної комунікації з кимось із цих мешканців, приймаючи інформацію від нього за спогади про попереднє життя пацієнта.

Вагомим аргументом «проти» феномену реінкарнації є те, що у спогадах людей, які побували у клінічній смерті, відсутні відомості із їхнього попереднього життя, хоча несвідоме людини під час клінічної смерті так само звільняється від контролю свідомості, як і в стані гіпнотичної регресії.

Аргументом «проти» служить і те, що концепція реінкарнації априорі заперечує феномен зародження у людини власних душі й духу, істинність якого аргументує монотеїзм, який сповідує християнство.

У монотеїзмі Творцем буття світу є єдиний Бог. Це означає, що світ, як сукупність усього кінцевого матеріального й духовного буття, існуючого в просторі й у часі, має причину свого буття в Бозі і не виникло будь-яким чином само собою, безпричинно або випадково. Креационізм і традиціонізм як філософсько-релігійні течії монотеїзму деталізують моменти творення індивідуальної душі Богом, доповнюючи одна одну.

У Біблії знаходимо велику кількість свідчень того, що світ і душу створив єдиний Творець: (Бут. 1:1-31; 2:1-22; Кол. 1:16 та ін.). У християнській традиції вперше ця думка зустрічається у св. мч. Іринія Ліонського (130–202 рр.). Пізніше її підтримали також блж. Феодорит Кіпрський, блж. Ієронім, свт. Іоанн Златоуст, свт. Кирило Олександрійський та інші. На користь цієї думки вони наводили слова Еклезіяста: «І вернеться порох у землю, як був, а дух вернеться знову до Бога, що дав був його!» (Еккл.12:7), а також слова пророка Захарії про те, що Бог «уформував дух людині у нутрі її» (Зах. 12:1).

Про походження індивідуального духу при кожному народженні дитини святитель Феофан Затворник виразився так: «Душі відроджуються від батьків або вкладаються шляхом природного народження, а дух вдихається Богом, Який скрізь є» [15, с. 57].

Сильними аргументами гіпотези про одухотворення людини Богом при зачатті, перш за все, є те, що «можна обґрунтувати високу

гідність людської душі, її нематеріальність, неподільність, простоту, і головне – легко пояснити якісну різноманітність душ, тобто, відмінність талантів і здібностей, якими Бог наділяє людей на Свій розсуд» – пише В.М. Лоський [8, с. 20].

Архімандрит Аліпій, деталізуючи опис процесу одухотворення людини Богом, використовує поняття «логос» у значенні «думки-ідеї Бога про людину», які продовжують діяти у час спочинку Бога. Думки Бога про світ (логоси) реалізуються у наперед визначений Богом час. Вони проростають, як насіння пшениці, посіяне хліборобом, коли уже сам хлібороб спочиває від усіх справ своїх: «Передіснюючий логос, або думка-ідея Бога про людину, творить людину. Кожна людина, що передіснує у вигляді логосу, приходить у світ у встановлений і зумовлений Богом час. Душа, як і вся людина, твориться в момент зачаття. Логос нової людини стикається зі світом, з речовиною і залишає в ній свій неповторний відбиток. Божественний логос творить нову людину» [1, с. 146].

Думку щодо народження душі дитини від батьків через зачаття (традуціонізм) вперше висловив один із найвидатніших ранньохристиянських письменників і теологів початку III ст., Квінт Септимій Флоренс Тертуліан (155/165 – 220/240 рр.). Він припускав наявність деякого особливого душевного сімені, яке існує, як і сім'я тілесне, відокремлюючись від душі, дає початок новій духовній субстанції, а душа Адама є материнською душею всіх інших. Гіпотеза про душевне сім'я, в подальшому, була відкинута отцями церкви, однак ідея про виникнення людських душ від душ батьків набула широкого поширення. Порядок народження дітей Адама став архетиповим для всіх наступних поколінь, які народжуються на Землі: «Адам жив сто тридцять років і породив сина за подобою своєю та за образом своїм, і назвав ім'я йому: Сиф» (Бут. 5:3). У цьому випадку слова «подоба» й «образ» використані в значенні повноти людського складу. «Як тіло, спочатку розчинене в нас з пороку, зробилося згодом потоком людських тіл, і від первозданного кореня не припиняється, в одній людині укладаючи інших, – переконаний святий Григорій Богослов, – так і дух, вдихнутий Богом, з цього часу співприводить в утворений склад людини, народжуючись знову, з первісного сімені ділимий багатьом, і в смертних членах завжди зберігаючи постійний образ» [3, с. 33].

Отже, після V Вселенського Собору у Православній Церкві переважне значення набула теорія творіння душ Богом, доповнена теорією походження душ від душ батьків. Тобто душу, у сенсі життєвого

начала, що одушевляє тіло, дитина отримує від батьків у момент зачаття тіла, але особистість й індивідуальність, у сенсі якісного поєднання духовних сил і здібностей, вона отримує від Бога. Таким чином, душі за своєю природою не творяться в кожному окремому випадку Богом, а походять від душ батьків. Сила продовження роду, дана людям благословенням Божим: «Плодіться й розмножуйтеся» (Бутт. 1:28), – дарована їм для відтворення подібних собі не тільки за тілом, а й за душею. «Однак кожна душа не є тільки просте повторення або складання попередніх особистостей. Вона є нова, неповторна особистість, нова форма образу Божого. Звідси найбільша цінність кожної душі. Кожна душа, яка прийшла в цей світ, отримує особливе благословення Боже. Духовна природа у всіх людей однакова, але якісні поєднання духовних сил і здібностей, які характеризують особистість, різні, і це останнє є дар Божий» [1, с. 147].

Гіпотеза симбіозу людини й трансцендентної істоти. Допокри прихильниками концепції реінкарнації не встановлено дослідним шляхом усезагальності феномену реінкарнації і відсутності власних душ й духу в людини, є нагода сприймати цей феномен за один із різновидів можливого симбіозу людини й трансцендентної (ТЦД) істоти.

Гіпотеза симбіозу людини й трансцендентної істоти допускає можливість інкарнації ТЦД-істоти, незалежно від її виду та походження (реінкарнація душ, метемпсихоз, вселення демонічної істоти та ін.), у тіло людини з подальшим їх співіснуванням (симбіоз) у вигляді «мутуалізму» (обопільно вигідний вид симбіозу) або «паразитизму» (відносини, що вигідні одному симбіоту за рахунок іншого), підтвердженого як фактами випадкових спостережень, так і результатами планових досліджень за допомогою апробованих методик.

Підґрунтям гіпотези симбіозу трансцендентної істоти й людини є передбачений Творцем одноразовий цикл земного життя з моменту співзачаття тіла й душі дитини від її батьків, поетапного зародження їхніх органів і систем, поступового розвитку, невідвортної смерті тіла і продовження динамічного життя після всезагального воскресіння і суду Божого.

Підтвердження істинності акту творення душі Богом знаходимо у перших двох главах книги Буття (1:26-29; 2:7), а факту успадкування цілісної людини, у якій виражена божественна природа її особистості, бачимо в наступних главах тієї ж книги Буття (4:1; 6:1-3).

Земне життя людини є першим етапом існування душі живої у вигляді тонкосубстанційної структури, динамічний розвиток якої приводить до формування певних анатомічних утворень із відповідними

функціями. Призначенням цього етапу є набуття такого стану душі, який найбільше відповідав би посмертним умовам її подальшої еволюції. Після «переходу» душа потрапляє на план, який відповідає рівню її духовного розвитку, її властивостям і нахилам, і, починаючи з цього рівня, вона вступає на шлях подальшого вдосконалення. Є думка, що вдосконалюватися після «переходу» не легше, ніж на землі, і що посмертному розвитку переважно піддається те, основи чого були закладені в земному житті. Тому наставники різних релігійних спрямувань закликають використовувати земне життя з найбільшою користю для духовного розвитку, щоб починати свій шлях у загробному світі не з нижчих його ступенів. Сприяють духовному прогресу доброта, розумова розвиненість, високі моральні якості, життєлюбність і веселість, а перешкоджають йому егоїзм, любов виключно до себе і до своїх близьких, прихильність до матеріальних благ, ханжество й похмурий аскетизм. Земні житейські велич і багатство, а також хвороби душі гріховної генези, навпаки, обтяжують прогрес душі в потойбіччі, або й взагалі, спрямовують її у простори світу темних сил.

Гіпотеза симбіозу людини й трансцендентної істоти краще інших узгоджується з дослідними даними, добутими різними методами дослідження (яснобачення, біолокація, фазоаурометрія, кірліан-фото, методика ЕПДФ, медіумізм та ін.).

Симбіоз людини і ТЦД-істоти може клінічно виявлятися у вигляді «одержимості», при якій інкарнат частково або повністю отримує владу над тілом, відсторонюючи вплив на нього власної душі людини.

Інша й набагато легша форма симбіозу душі живої й інкарната клінічно виявляється у вигляді «спогадів дітей про попереднє життя», які так упевнено наводять у ролі доказової бази прихильники всезагальності феномену реінкарнації.

Частіше феномен симбіозу людини й ТЦД інкарната протікає приховано, але факт наявності сторонньої істоти вдається виявити з допомогою «методики гіпнотичної регресії», пригальмувавши свідомість власної душі людини. Однак варто мати на увазі, що на спогади пацієнта в стані гіпнотичного трансу можуть накладатись і необережні думки сенситива.

Наявність прихованого інкарната-паразита людини можна виявити також за допомогою методики ЕПДФ, біолокації, фазоаурометрії, здібностей до яснобачення та ін.

До клінічних проявів впливу інкарнованого симбіота на людину можна віднести інтуїтивні поступки людини в тій сфері діяльності, у якій вона не мала ні теоретичного, ні практичного досвіду.

Найчастішим, мабуть, синдромом прояву симбіота-інкарната людини, який зародився у народних віруваннях і визнаний церквою, є образ ангела-охоронця. Він супроводжує людину в земному житті й за критичних обставин намагається дати їй слухну підказку, хоча людина зрідка звертає увагу не це застереження. Зустрічаються повідомлення про випадки, коли якась невідома сила старається впливати на обставини: сповільнити протікання часу, відключити свідомість людини, увести її в сон та інше. Майже кожна доросла людина може навести приклад із свого життя або із життя своїх знайомих на подібну тему.

Незадовго до смерті людини першим покидає тіло істота-інкарнат. Про це йдеться у переказах, як про обов'язковість «передачі» здібностей відьми чи чаклуна іншій людині, інакше вони помирають в сильних муках, не маючи змоги звільнитись від ТЦД-істоти.

Запропонована гіпотеза симбіозу допускає можливість множинної інкарнації трансцендентних істот, як це описано в притчі із Євангелія про двох біснуватих (Мф. 8:28-34). Подібна ситуація іноді спостерігається сучасними екзорцистами та психіатрами, які пропонують диференціювати її від множинної особистості, коли в одному тілі зароджується кілька душ-близнючок, названих К.-Г.Юнгом «комплексами».

Запропонована гіпотеза симбіозу людини і трансцендентної істоти допускає тільки можливість такого симбіозу, а не його обов'язковість і всезагальність. Гіпотеза має право на існування й прийнятна для подальшого її обґрунтування зацікавленими дослідниками.

Встановлення істинності феномену реінкарнації у сенсі його обов'язковості і всезагальності продовжує залишатися за прихильниками цієї концепції. Цінними для встановлення істини були б результати, отримані методом гіпнотичної регресії від гомозиготних близнюків, які б довели або ж, навпаки, спростували факт реінкарнації настільки подібних між собою близнюків.

Бажаним було б кількаразове обстеження з допомогою методики гіпнотичної регресії людей різних вікових груп через проміжки часу у десятки років. Такі обстеження дали б змогу зіставити результати, перш за все, джерело походження спогадів.

Використані джерела:

1. Алипий. Догматическое Богословие [Електронний ресурс] / Алипий, архим. (Кастальский-Бороздин), Исая, архим. (Белов). – Режим доступа: <http://azbyka.ru/otechnik/bogoslovie/dogmaticheskoe-bogoslovie-kastalskij/>

2. Блаватская Е.П. Тайная доктрина [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.newacropol.ru/library/hpb/>
3. Григорий Богослов. Собрание творений в 2-х т. – Репринт. – СВ-ТСЛ., 1994. – т. II. – С. 33–34.
4. Дворкин А.Л. Сектоведение [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://pravbeseda.ru/library/index.php?page=book&id=929>
5. Запорожец В.М. Контуры мироздания [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://rassvet2000.narod.ru/vemz/>
6. Кураев А. В. Кто послал Блаватскую? (полемика с Ксением Мяло и другими рерихославными). [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://svitk.ru/004_book_book/2b/493_kuraev-kto_poslal_blavatskuyu.php
7. Кураев А. В. Раннее христианство и переселение душ [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://svitk.ru/004_book_book/2b/501_kuraev-rannee_hrist.php
8. Лосский В.Н. По образу и подобию [Электронный ресурс] / перевод с французского В.А. Решиковой. – М. : Издание Свято-Владимирского Братства, 1995. – Режим доступа: http://prihod.rugraz.net/assets/pdf/V_N_Losskij-Po_obrazu_i_podobiju.pdf
9. Морей Р. Реинкарнация и христианство [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://azbyka.ru/religii/induizm_buddizm/reinkarnatsiya/morey_reinkarnatsiya_i_hristianstvo-all.shtml#sel=56:1,56:17
10. Муди Р. Жизнь до жизни [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://log-in.ru/books/zhizn-do-zhizni-moudi-reiymond-raznoe/>
11. Ньютон М. Путешествия души. Жизнь между жизнями [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.klex2.ru/1fx>
12. Ориген. О началах [Электронный ресурс] / перевод Н. Петрова. – Казань, 1899. – Режим доступа: <http://web.archive.org/web/20110423074353/http://www.mystudies.narod.ru/library/o/origen/princip2.htm>
13. Платон. Федр [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://psylib.ukrweb.net/books/plato01/21fedr.htm>
14. Сенсация!!! Життя після смерті е! Науково доведено! [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://youtu.be/uY8T6vxxf1g>
15. Феофан Затворник. Письма о духовной жизни. Изд. 2-е. – М., 1903. – 58 с.
16. Edwards P. The case against karma and reincarnation. – In: Not necessarily the New Age: Critical Essays. Ed. R.Basil N.Y., 1988. – p. 107.
17. Kurtz P. Two Sources of Unreason in Democratic Society: The paranormal and religion // Annals of the New York Academy of Sciences 775. 2006. – P. 493–504.
18. National Science Board Chapter 7: Science and Technology: Public Attitudes and Understanding. Science and Engineering Indicators. – 2006 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.nsf.gov/statistics/seind06/c7/c7s2.htm#c7s213>